3089

इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ धुळें.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक ५३५ वि १२६[३८२]

ग्रंथ नाम प्रस्ताव प्रश्नोत्तरी.

विषय म० वेदांत.

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and Yeshwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(1)

२ श्रीगणेशायनमः॥ ॥मीसुप्तिमूर्छेंतआपणासविसरतोआत्माविस्मृत्यधिकरणहोतना
हिं शरीराहंपणवस्केवलाहंहीविसरते देवत्रयीयाकोरीतमगइतरकाय यास्तवमीकोण
वकोणेंयोजिलेंहेंशरीरवयाशरीरींमीबांधला आतबाहेरप्राणकोंडिलाघाबरतावशरी
रदाकायाचेंसामर्थ्यमजमध्येंनाहिंयास्तवबांधलेंतोंखरा कोठेंहाडाच्याविंजऱ्यांत दीन

सुप्तिमूर्छापलंत्रताकोहंवेंनानियोजितः॥उदितास्तमितेदीनेभ्रामकेवाह्यिपंजे
रे॥२॥
अशक्तांत उदितास्तमिते उत्पन्नविनाशशीलं जन्ममरणीप्रतिक्षणींअवयव
विचयसंचयीं भ्रामक बाणासुरवक्रदंतसुदृढविराटभूजनींदेवत्रयीसमगइतराचापाड
कायः॥१॥ ॥तंसर्वैश्वर्यपरित्यक्तः पितस्वजनबांधवैः॥रमणंरमितंनोचेत्कांगतिंप्रा राम
स्यसेसुधि॥१॥ज्ञानवैराग्यधर्मास्तेपरेभापंचिउदितास्तमितः॥जागरीउदितता १

Rajwade Sanshodhan Mandal Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan

(TA)

स्वप्नीं अस्तमित स्वप्नीं उदित तो सुषुप्तीन अस्तमित सुषुप्तीन उदित तो स्वप्नीं अस्तमित
स्वप्नीं उदित तो जागरीं अस्तमित ॥ यद्वा प्रतिक्षणि प्रतिकल्पनें न उत्पन्न व लागला च ना
श दीनः अशक्तः हीनः निकृष्टबुद्धिः कनिष्ठशेन केलों मा स्त्री मन बुद्धि प्राणजें मा सें हि
त करिताहेत तें च अनहित होत जालें ॥ मरणीं वा चिंतेतल वा रोगीं प्राणमात्रा मासें च रक्त

॥ उदितास्तमितो दीनो हीनो हीनाशयाकृतः ॥ स्वशत्रुत्वेषपद्वंवर्ने बुद्धिप्राण महोदया ॥२॥

मीतो मासेम मन मला वरुं च नीच विषयागुणाहीं व होत पायनाकनेत्री मानितें तें शत्रुत्व बुद्धि
हीजीवत्वीं द्वैट आत्मत्वीं अद्वैत मास्या मना बुद्धि प्राणाचा उदय ही मात्राच शत्रु यद्वा उदय
मासें म्या पाही मासें च शत्रु आत्मत्वें व्यवहार चालचालत नाहीं यास्तव हेही शत्रु च ॥ २ ॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(2)

२ अपं ह्यायामाझाशरीरांतील सामर्थ्यसमुदायमाझानव्हे कां अरमाझा असतांतरमाझ्या
नेयाची सिद्धी असावी माझें सामर्थ्य माझें स्वाधीन नाहिं निद्रा आलस्याने एत नाहिं नेत्र मंद्र
लहीनाहि उलटी याच्याने माझी सिद्धि आहे दाअसतां मी आहें हान सतां मी नाहिं जागर निद्रं
न हा कोणें काशासाठीं प्रकाशला स्वतसिद्ध असतां तरन लोपता दीप्तः भास्वरतो आहे प
॥नत्वयं शक्तिसंघातो मम मां भासयत्यलं॥ किमर्थं ध्यालितस्तत्र केन दीप्तः कथं स्थितः॥३॥
रं तु कोणें कसा प्रकाशला हें न कळे॥३॥ ॥केसमाः उभयोः स्वादहीनानां प्राकृद्येयकार
चित्तव २ मानो महीयान्दुश्चिन मन्यसे लोकसंभवः॥ प्रदास्यति फलं शीलें नटस्यालिंगनं यथा
३ कयाहेतनसतेले स्यादस्त्यापतनेयथा स्थूलेपवाहसंवर्न्नेरसनाप्रसरेतथा ४

(2A)

संघातपाहातोसवळखूतोसमगकायनकळायासकारण दिसलापदार्थयथातथादिस
तनाहिंअन्यथ्रकारेंदिसतो कां ग्रहणसामर्थ्यकर्त्रे जेसत्यतेंअसत्यभासतेंवअसत्यतेसत्य
भास काशावरून

मयामतानताःकाकामामानानात्मकात्मका॥पश्यामितन्नपश्यामितुरोवर्त्तिन्यपग्र
हात्॥४॥

भासतेंयावरून धांवलेंअभ्रनधावलें दिसलेंवनधावतांचंद्रधावतादिसतो दिशाभ्र
लितपूर्वेचापश्चमवपश्चमेचीपूर्वेग्रहीतहोते ४

A joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(३)

३ हे अज्ञान होय न भानसापेक्ष आहे भान होय परंतु यथातथ्यान व्हे कां यथातथ्य न व्हे हें मन
बुद्धीस न कळे कां भानसापेक्ष सिद्धांस भानें सत्ति कशी जाली हें न कळे पुत्रास स्वमातेचा गर्भ कृ

॥ अज्ञानं भानसापेक्षं भानमुत्पद्यते कथं ॥ ज्ञातुं न शक्यते बुध्या मनसा प्रागुदग्र हात् ॥ ५ ॥

सा हें न कळेल हल् उपजीव्य उपजीवकास पूर्णावधूं स कळत नाहिं यांच्या उपजीव्याचा ग्रहयांस ३
होतां न उपजीवकाच्या चालनारास पुढें चालतां एतें मोगें चालतां एत नाहिं ॥ ५ ॥ ॥ ॥

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(3A)

कायमनबुद्धिज्ञाली न बोद्धाज्ञालामनबुद्धिद्वारानजाटलेंजाणलोजाटलेंतेंपुनःजाणावेंलागत
नाही वस्तीचीधावंपुटेंचालती मागेपरतत नाहिं ज्ञाताजाटल्याकूनअन्यविचारितो ६ वस्तु
जालज्ञानानेंमलासुचविलेंकींमीज्ञानद्वाराजाणलों घटाविषईंउपपत्ती दीपस्वतां घटपाहत ना
हिं दृष्टिद्वारादृष्टाघटपाहतोतसेज्ञानद्वाराज्ञाताजाणतो दीपासवाज्वालेस अधिकरणदीपव

॥अबुद्धंबुध्यतेबुध्यानबुद्धंबुध्यतेपुनः॥तत्सर्वं भवपांबुद्धेर्बोद्धास्वान्यंविवेचति॥६॥
॥ज्ञानेनबोधितंमांवामयाज्ञानेनबुध्यते॥मयाज्ञानेनबुद्धंमांज्ञानंद्वारंप्रकाशवत्॥७॥

ज्वालाचहोतनाहिं आपल्याखांद्यावरआपणासबसतांएतनाहिं अग्निहोतोतसेंज्ञानाधि
करणज्ञानचहोतनाहिंज्ञाताहोतो आधीसिद्धभावअर्थहोतोमगज्ञातृप्रवृत्ति ऐसेनसेतरकां
नडाकल्याणकसेंकळतें हेंमीसमजलोंकींमातेंमीप्रत्यक्षजोताचपुनःज्ञानानेंज्ञातकेलो॥७॥

(4)

४ निरंतरआपल्यासमोरआपणआहेवस्यास्वप्रकाशतापासूनभानउत्पन्नवस्वयंप्रत्यक्षआत्मास
नआमच्यापाहिल्याने भानसूर्यवत्स्वयंघुननाऱ्हि कर्तसापेक्षउत्पन्नवबाधितजालेयास्तव आ
धीअर्थभानमगनामजातिगुणक्रियानदिपयकअधिष्ठुनमनबुद्धिज्ञानद्वारकज्ञातप्रवृत्ति मी
यमल्लासमजलेंहीवसमजतनाहीही मल्लाविपरतस्मरतनाहीमीचैत्रपुत्रशामगोरअंध

॥काशाद्वानंभानाद्धानंज्ञानादज्ञानाविच्युतिः॥अज्ञानंशून्यमेवैतत्कथंस्यात्कारणंसतः॥८॥

पंगुवासुरेखवाजीवआत्माहेंजाणतोंवजीव...शरीरकीभिन्नहेंवलखतनाहीहीहेंकायज्ञान
कीअज्ञान तेंअज्ञानह्मणावेंतरसमजहोय समजह्मणावीतरविकल्पितपथभ्रमह्मणावेंतरनि राम
यतीनसावी भ्रमवनेमएकवटनांदतनाहींत तस्मातज्ञानप्रवाहमात्रदोनस्यांतएकवंदहोतो ४

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(4A)

वएकप्रवाहतो म्हणनसामास्तवच अज्ञानाभासज्ञानापासूनच अज्ञानाभाससिद्धतेव्हां सूर्या
मानावे पासूनअंधारवासूर्यकिरणकाळेहीम्हणावेंएसेंझालेंनव्हे तस्मात् अज्ञानशब्दशून्यजालातेोस
मजावावेंयाकार्यासकारणकार्येहोणार अकृतितोंसमजचालअाहेबेसमजनाहिं ८ ज्ञानापा
सूनअज्ञानोत्पत्तिखोडलीआतांअज्ञानापासूनज्ञानोत्पत्तिखोडीतों भूतचतुष्टयस्वाभाविक

॥स्वाभावःप्रमितोबुद्धेःपराधीनःपराश्रितः॥परार्थोःप्रमिताश्चान्येनोमनिर्वचनानुगेः॥९॥

ज्ञानोत्पत्तिबोद्धमानितात तेजडापासूनअजडोत्पत्तिअसंभवि वईश्वरपराधीनपराश्रितहोतो
हेंविरुध्धत्यांवेंस्यासहीवआत्मासही नव्यापकजीवव्यापकमानितादेत परंतुशरीरमानज्ञानोत्प
त्तिमनःसंयोगानेवस्वतांजडदेहंहीमानितादेत तेथचेतनचैतन्यात्मकआत्मत्वकायठरलें आत्म

(5)

५ त्वास्तवत्वईश्वरहीजडजाला यांचेंज्ञाननामनिर्देशमार्गेंधावतें घटघटहोयपृथ्वीपृथ्वीहोय
असेधांवतें घटपृथ्वीहोयपृथ्वीकायवस्तुआहेहेंनकळेएसंधावलनाहिं विवेकबोधकामक्रो
धादिमनबुद्धिइंद्रियादिहीनामनिर्देशयाकूनवस्तुतेःहकायहोयेतहेंनकळेयास्तवहेहीनामनि
र्वचनानुगत्वत्व ९ मनसंबंधीनेंज्ञानउत्पन्नजालेंज्ञानानेंम्याआपल्यासजीवएसेंमानलेंतेंखरेः

॥मयिजीवत्वसंधात्रीममिसंयोगजाद्युतिः॥संधीयतेनयायत्नमितेवावसितंपरे॥१०॥ ॥

कौलटकें॥१०॥ ॥जनानिंदंतिविंदंतिस्वभावाजनरंजनं स्वहितेसंशयग्रस्ताअंधाःपश्यं
तिधूसरे ५ अज्ञातकार्यःकर्त्तव्येपलश्न्यायधर्मदः उत्कृष्टप्राप्तिमिछन्सनृपंदोरतिवशामि राम ५
व ६ अपुंसारतिराहस्यंपुसांसदसिकथ्यितं श्रुत्वापु

(5A)

जडआत्मा वमन ते लवालस्थानी शरीरादिवली नेवस्फूर्त्तिज्योति यांस अग्निस्थानी काय जरआरब्ध म्हणतां तर तेच आत्मतत्व असो मग आत्मतत्व एकसर्वत्र त्याहून भिन्न कशास मानि तां जीव म्हणतां तर जडत्व सिद्धांतभंग आत्मतत्व चेतनस्वभाव जाले मनसंयोगानेच ज्ञानो त्पत्ति तेव्हा संयोगात्मक क्रियात्यांनिकार्यापासाज्ञाने पासव हाही सिद्धांतभंग ११ स्थूलाग्नी वाद तो

॥ स्फुलिंगः सापेक्षते बीजं स्नेहस्तत्रेपथानलं ॥ जीवश्च बुद्धिवत्तत्र मानं मानांतरामितं ॥ ११ ॥ अ

॥ हतं वाहतं भानं कस्मिन् वस्तुनि कं चरेत ॥ भानसापेक्षसिद्धेषु पदार्थेषु न वस्तुता ॥ १२ ॥ ॥

तो आकाशांतरवर्त्ति सूक्ष्माग्नि धरून त्या आश्रयासी स्थूल होत होत वाद तो नसी स्वस्नेह जन्म स्फूर्त्तिज्वाल स्वजनकाग्नीस याकून इतरत्र कोणत्यानतसी राहते वा राहील तरी भानापेक्ष सिद्ध तत्वास वस्तुत्व तरी कोठें आहे पृथिव भानाने च पृथ्वी वस्तुतः काय होन कळे आत्मतत्व भिन्न सर्व ऐसेच आहे

१२

६ आत्मभिन्नसर्वभानापेक्षसिद्धयास्तव अभिमानतो अभिमाननकें मनतें मननकें बुद्धि इंद्रियें वि
षय इंद्रियप्रक्रिया हे स्वतः स्वरूपसिद्ध नाही तत्रान्यत्वी स्वरूपसिद्ध आहे त स्वत्वप्रमायोसप्रमाणिक
नाहिं प्रमाणिकी प्रमास्वताभावी ही असावी दृष्टांतसाखरवत् एकचर्म मेषचर्मवत् तें नाहिं
यास्तव हे सकळपदार्थचिद्भिन्न नाहीत। १३ ज्ञाता अज्ञातविषयक असतो तें एथें परमात्मा सर्वज्ञ

॥ नमानोनमनःप्राणोनेंद्रियाणि क्रियाश्च ताः ॥ ज्ञानुसंधा न भिन्नास्युः प्रमाप्रामाण्यवर्जिताः ॥ १३ ॥
॥ नासद्देकदेशित्वाच्चैतन्यज्ञातृता च सा ॥ अज्ञातानपूर्वकत्वाच्च बोद्धा चैतन्य नेष्यते ॥ १४ ॥ ॥

त्यास काय कळलें नाही की त्याचा ज्ञाता स्यन होय ज्ञाता व्यापक संभवत नाही ज्ञाता च व्यापक तेव्हां
विषयभिन्न ऐसें काय उरलें विषयत्व भिन्न नाहि त तेथें ज्ञातृत्व कास्लेयापे की त्रव्याप्यवति धर्म संभवतो त
म संभवतो तथापि अन्यनिमित्तक तें एथें निमित्त तों काहीं दिसत नाहिं यास्तव ज्ञाता कोण आ राम ६

Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(6A)

हेहेंनकळे सच्चिद्रूपकीस्वस्वतंत्रतानाहिं बोधविवेककरणसद्माहोतनाहिंत समजनेसकर्त्त
कत्वअसतेंज्ञानधांचावेंलागतेंम्हणून सिकताचैतन्यतेव्हांसिक्षकसिकविताकोण चैतन्यावाचू
न सिकवणारकोणसीक्षककोणहीसंभवतनाही जडपदार्थज्ञापकहोपरंतुसिक्षकनसतो झाल्ला

॥सच्चिद्रूपस्यारभिन्नत्वात्पृथक्त्वेनत्वसंभवः॥बोधोविवेकःकर्मत्वाद्बोधकत्वेननयुज्यते॥२५॥
॥बोधचैतन्यइत्युक्तेबोधकश्चान्यइष्यतां॥अतेचैतन्यवस्त्वन्येबोधकत्वमसंभवि॥२६॥ ॥

धिकरणनव्हेम्हणून २४ २५ २६ ॥ ॥इतिप्रस्तावः॥ ॥मांसश्चिन्वंतितत्थैवातिदिशंतिहि
७ किंसत्कृकिंफलंकार्यंकिंसाज्यंकिंव्रजेत्तवि अत्राबाहुलनिश्वासोबुद्धिमांन्नोत्सहेत्सतां ८
योग्यत्वंकुलशीलस्यभुक्तभोगस्यलक्ष्यतां अविश्वसितविश्वासंचित्तदुर्लभमन्यसे ९ ॥ ॥

(७)

७

अथशिक्षा॥ ॥अरेयालुब्धाबोलल्यावरूनतुस्तकर्मांचागलाबाटतोसमगकेल्याकर्मांचेफळास
ककर्मींअनादरकांउत्कृष्टप्रीतीनेत्याकर्मींउत्सुकताअसावीतेअनुत्तमश्रीक्तिनेअनुत्सुकताकां अरे
हेज्ञानज्यानेंतुजलाशिकविलेंत्याचीशिक्षाटाकूनतूंआपल्याशाहाणपणानेंआपलेंशाहाणपणहें

॥अनौत्सुक्यमसंसक्त्याकृतस्यफलकर्मणि॥कर्तुंचाहंमनादृत्यापंडितंमन्यमन्यतां॥१७॥
॥स्वाराज्यसुखमाप्रायप्रच्युतिःकंरुचेलुनः॥सुखमास्वादितंनोन्वेइतिरागोनपद्यतां॥१८॥

होयत्याचीसिकवणनव्हेहेंमानितोसतेंपंडितंमन्यपण १७ सिंहासनावरूनउतरूनभिक्षामागणें
गोडवाटलकायकोणास तेंसिंहासननव्हेतरत्याचीवइछाकांकरितोस तेंसुखमउकनाहिंतरचरफ राम
डितोसकसा रतिरागनसतांचरफडनसती पुनःपुनःअनुभूतसुखास्वादरति रागत्याचीप्रीति १८ ७

उत्तमान्नेतस्तहीकुत्राशुष्कास्थिचघलीतोत्तसायासुखाचासुखीअन्यव्यवहारकरितोतोदृशांघस्मण
वितो १९ अस्थिमांसशोभेसगुलगुललीजेसमजे तेस्वश्लाघामानिनीवभाविताती वालिसचस्पी कारण
तोआपलाडोळाअंधळाचवारंवारउघघडून तीकापाहातोरमतोपरंतुसाबूतनेत्रआंधळामानितो
वअंधनेत्रसाबूतमानितोयास्तवसाबूतनेत्रानेनित्यपाहातनना हिं जेरसाबूतनेत्रानेपाहीलत

॥ हविषात्तृप्तिमापन्नःश्वानःशुष्कास्थिलालसः॥ नविद्याकामकार्येषुदृष्टिंबांधोविबुधस्तथा॥१९॥
॥ मांसास्थिललिताहृष्टिःसत्येशंकाविवर्तन्वाति॥ संवादीभावनांमत्वाभाविताराविमुह्यति॥२०॥ ॥

रखुडेलदिसल॥२०॥ ॥मोहात्परतरंदुःखंमोहात्परतरंसुखं॥मोहात्परतरंरत्नंनदृष्टंविस्मृधांबुधो
॥२०॥ तरात्राामोहपाशैश्चलक्ष्यंतत्रैवबध्यते॥हीनेप्रवाहेलक्ष्येचहीनत्वंनेप्रहास्यसि॥२१॥
अप्राप्यमात्मप्रवणंप्रत्यक्त्वंलक्षितंनवेत्त॥ ॥

(8)

८ सदर्थः शंकावादवीतो जो देहाभिमान तो देहाचे बाधकें देहक्षोंन व्हावा तो शरीरात्मकच म्हणून जेव्हां
देह वनाहिं ह्मन तेव्हां तोच शरीरासी असक्त मग आपण सक्त होणेंहें मोर्ख्य देहात्मभाव खरा चतैअ
सतरगर्भोधास स्वप्नें कसें दिसे शरीरसंस्कार नाहिं पासव २२ हा देहाभिमान प्राण्यास कुत्रें करितो
कोणी पुरुष एके हातीं तप्तचोपडली पोळी व एके हातीं जळतें लांकूड घेउन उभा हे व कुत्र्यास पोळी दाख

॥अभिमानेनानरदेह्याभूद्यार्थं वेपृप्यास्भाविनी॥नरनुत्वाद सक्तत्वाद्भोधे कल्प्य दर्शनात्॥२२॥
॥ताडितोज्वलितैः काष्टैः पुछगुछोज्वलन्सस्नै॥दुःखभारः समाकीर्णो मानः श्वानायते सुखैः॥२३॥

ऊन बलाविलो जवळ आलों असतां जळत्या लांकडानें मारितो तेथ पुछगुछ आंग वेंस जळतां पळतें पि
रून बलाविले तरए तें परंतु केंस पंस जळाल्याचें दुःख मानील नाहीं असा तसा प्राणी हीं शरीरभोगा ऐ एम
नें कूश मानीत नाहिं पुनः पुनः शरीरभोगार्थ धावतो भोग न मिळतां मग मिळाला तो लाथा बलच॥२४॥ ८
ने

(8A)

स्वरूपाहून बहिष्कार याधर्मा ही होतो या करितां हे धर्म याक मग बहिष्कार होणार स्वनाहिं तरल अव्यवस्थित
बरल अर्थनिश्चित अनायकत्व दिमागरहित अधीरत्व निश्चयास धैर्य नाहिं अशुचित्व स्त्रान्यावर कुश्चि
तबुद्धि अतेजसत्व अप्रतापील २३ जोगवर मासा गळी लागला हि सकेदतो तोनासिकान्याने उडटतेने खळवा

॥अनायकत्वाधीरत्वाशुचित्वातेजसात्मभिः॥ तरलैर्बरलैर्धर्मैः स्वस्वरूपाद्बहिष्कृतिः॥२३॥
॥ओ इत्येनात्मविद्धिया धावत्साध्यमनान्वितं॥ आन्वितेर्दीनताभाव्या ओदासिन्येन वर्ततां॥२४॥

वापरं तु कोठवर जोवर सुस्त जाला नाहिं तोंवर सुस्त जालिया वोढून घ्यावा तद्वत् स्वान त्याची गोडी सुटून
सिंहत्याची गोडी इन्निने धरली होसा त्यां बाह्यदृशीस हीन दीन सर्वां निराळें वनों वें ॥२४॥ ॥बुद्धेः स्थूलानु ८
रोधित्वं हीनत्वं किंतु तत्परं॥२५॥ मत्वेन न च विलासायं क्रीडत्यात्मपरात्परः॥ तपूर्वं भवणेनैव पुनस्तत्र विरामये ८

(९)

१ तस्यवृत्तिः अंतर्बाह्यप्रवृत्तिरवरीभ्रमविषयिणी परादृष्टिः उत्कृष्टाप्रीति हलत्कर्मौत्वोत्पादकतेजबो
जजेंतदनुसार आतांहातेजसदृष्टिमां यापासून तेजसदृष्टीउत्पन्नतत्यादृष्टीनेहृदयींचेंदैन्यधू २५
बुद्धीचेंचार्य समजूनपुरतेंनसमजणेंहेचोरीराखूनपक्केंगाळूलंदउनहृदयवाद्याडवावें पिंगल्यापिल्यासा

॥तस्यवृत्तिः परादृष्टिः कृततेजानुवर्त्तिता॥ तेजसांबुद्धियुधस्यहृद्दैन्यंपरिमार्जय॥२५॥ ॥
॥बुद्धौसन्निर्मलीकृत्वेहार्दंसाध्वेपरथ्यतेः॥ दोलेवाऽर्पणान्मुंचवायोरलकपीलनं॥२६॥ ॥

रखहृदयआकर्षनकपाळांतनेलेंतेंसोडबोंबीच्याहात्यालनेजाउंदे हशीक्षा यानंतरउपदेश २६॥ ॥ हृ
तन्मसंहिविधंज्ञेयमस्थिपंजरसंयुतं॥सर्वसाधारणंदृष्टंप्रत्यक्षंचाथपश्यतां॥२४॥संश्रितःप्रीतिपूर्वःस राम
नमस्यक्तनमहेश्वरः॥साधयत्सुखमत्यंतंहितंदिनतरंहितल॥२५॥स्वासनंवृत्तिनिश्वासंलक्ष्यंलक्षित ७ ९

(१A)

वन्हिपदार्थवन्हित्वसिद्धशक्तीनेवह्निनाहितरवन्हित्वकायलक्षणावेंतसेंचेतनत्वशक्तिसिद्धसामर्थ्या
नेचपरमात्मत्वअन्यथासाधारणकोंहिंउत्कृष्टत्वएणारनहिं तेंचेतनत्वसिद्धधर्मंहोययासिद्धश
क्तीत्वनित्यक्षणत्यानित्यक्षणंज्ञाताज्ञानज्ञेयत्याशक्तीआविर्भाविलतवयाशक्तित्रयींसर्वेअंत
र्भाविलतेंआविर्भाविलकेलें॥२७॥त्याशक्तिचित्ताशिणीनेतुझ्याजन्माआधींतुझेंचित्वप्रित्यत्कर्षा

॥बाद्धाबोधश्चबोध्यंचसिद्धबोधादित्रयं॥सिद्ध्यायेयवन्यान्हलिर्यन्त्येवन्हित्वसिद्धये॥२७॥
॥येयदंचित्रितंविलंभुंक्तेवस्तुविलासतां॥तोयस्काशक्तिमश्नीयातम्मेंदादैव्यदत्तांकृति॥२९॥

थंउचित्रिलेंहेसातांवस्तुविलासभोगितेंउत्कृष्टपणाकप्रीतिउल्लासवाचिउल्लासभोगितें त्याशक्ति
नेतुजदिल्हीजेतयाक्तिवज्ञातत्वशक्तितीचाअव्हेरकरसीलतरदैन्यमारलाहोसीलमंरलक्षणवि
सील नअव्हेरकरसीलतरवहलविलासभोगिशील॥२८॥ ॥ ॥

(१०)

१० हें काय आपली कल्पना मानावी ह्मण सील तर आई क. पांजना यो जिल योजन न सून हें काय सांगा
वें असें मानावें वल नच नसून अकस्मात अर्थप्रकाश होतो सिक्षा स बळ होतो तो काय मानेस जर
मानस ख तर मन चकित विस्मित का होतें व नानुभूत आनंद का प्राप्त होतो अननुभूत विषय
कव स्वतां आनंद ही अननुभूत च अशा आनंदाचा दाता प्रकाश काय मानेस २९ तो प्रकाश इतरांवें

॥ यं प्राप्याकस्मिकं काशं मनश्च कितविस्मितं ॥ अ प्राप्यानंदयं तारं मानसं तन्नाविधहे ॥ २९ ॥
॥ नाधीतं तत्त्वयाकस्मान्नान्यद्वारमुपाश्रितं ॥ नेंद्रियद्वारकंकाशं जानन्नापिनजानसे ॥ ३० ॥ ॥

मनी हालना हिं तुसेंच मनी कां होतो काय लुसे मन कोणा जवळ शिकलें शिकलेंच तर अनवस्था अन्य राम
मनापासून सिकलें या दृष्टा स्तव अमानस च एक ईल स्वतां तुझ्याच मनानें कल्पिला तर रागकांस १०
म जना इंद्रिय मन बुध्यादि अन्य द्वार कहीं नव्हे मन गोड मानूं नालि सही होतं ॥

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule

(10 A)

वश्राश्रिलेंहो। इंद्रियद्वारव गुरूच्याकर्णउपदेशानेहीनोसन्नजोप्रकाशवआनंदतोकायमानस
हें जाण्यालचजाणतनाहीसकाय ३० बुद्धिनेत्र यत्नरहितकोणहीएकचित्प्रभाबुद्धिवरचमकूनजालीते
कोठूनउत्पन्नहोतीवकोठेलयासजाती बुद्धीच्यानेत्रानें हिकेधींनपाहिली अकल्पितमधुरसानें
भरलीऐशी ३१ अनुज्ञा विचार प्रवृत्तिः रुजुता विचारादर चालाबुद्धिसंबंधचालनयाती

॥सोदामिनीवचिश्चाक्यंकस्माद्दुत्पलीयते॥कस्माद्दृहिष्टंमृध्वरंबुध्यक्षालरतःस्थितं॥३१॥
॥अनुज्ञारुजुताचालानुसन्धावीर्यदायिनी॥स्वमार्गभरमापूर्णाप्रभामाविष्करोत्यसौ॥३२॥ ॥

हेलूपासूनअनुसन्नऐसी वीर्यदायिनी। कामराज्यशरीरभावभोगादिसाशासवथाप्तिविषई
मेहनती सतेजदातीऐसी स्वमार्गस्फुरणरधारणेसीप्रभा चिछक्तितापरमात्माचयाचेंअंतरीं
॥॥प्रकाशिलोअन्यानेहाप्रकाशहोतनाहिं॥३२॥ ॥

(11)

११ त्याप्रकाशानंरमात्रेंतूप्रपंचभंगदुःखनमानूनयाप्रकाशानंदार्थीयत्नकरितोस तोहीधनसुखतु
छमानून विरुद्धक्षणीसंगतीहोतनाहियास्तव मानसुखहीतुछमानून अन्यानेमानलेंतरमानन
मानलेतरअपमानयापराधीनत्वास्तव सुखनसुखदातेंहोतनाहिं राज्यादिसुखशत्रुकृतघातेंसुखदेत
नाहिंयास्तवतेंहीतुछमानून दुःखशब्दवाच्यार्थनाहींसमजून प्रतिपादितोस हामोरख्यानंदम्हणावात

हा ॥प्रपंचोंनित्यादुःखयपायात्वंकामयिष्यते॥धनंमानंसुखंतस्कादुःखाजन्मप्रपाद्यते॥३३॥ ॥

रमोरख्यानंदासदुःखवेधअसलोयालादुःखवेधनाहीं व मूर्खासराज्यप्राप्तीचेंसुखवइछाहोयीलयासहो
णारनाहिं मूर्खशारुणाजालाहोत्सातोपूर्वानंदतुछमानीलवबाधल हासंशयरहितजालातरीपूर्वानंदया राम
चाबाधहोणारनाहिं॥ ३३॥ ॥ ॥बलेनाकृष्यचेतानिनेयान्यधिकृतेनिल॥३८॥स्वश्लाघा ११
स्वच्छितेःश्लाघारसोहर्षात्मकोनलः॥दग्धंकरोतिशोस्छिल्याद्भुतेःसाधकवाङ्मुख॥३९॥ ॥ ॥

Courtesy of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(11A)

अलौकिकीं मार्गेकोणासप्राप्तजालीनाहींऐसी अनाख्याती विख्यातहीनाहींवकोणेंसांगीतलीहीना हींऐसीअहंत्वाश्रयभूतलापूर्वशरीरमूर्त्तलाबाधूननूतनविजातीयमूर्त्तताजेतीतें अजुष्टा मार्गेलुवां हींकधींसेविलीनाहिंवकोणेजन्मीअन्यानेंहीवलुवांहिंसेविलीनाहिंऐसी सेविलीचअसतीतूरघुनंअ सानहोतास अनतिक्रम्यां ईजहून ईश्वरार्पिलासीं अधिकतरकोणताअर्थकींत्याकरितां ईचाअति

॥अलौकिकीमनाख्यातामहमास्पदमूर्त्तता॥अजुष्टामनतिक्रम्यांतपःसाध्यांमहात्मनां॥३४॥
॥जोषयंतीमिमांकृत्स्नास्फुरयितृत्वरूपिणी॥नालक्षितंनवाबुद्धंततोभूत्सापराङ्मुखा॥३५॥ ॥

क्रमव्हावा विशालांतः करणजेपुरुषत्यांसहीमहत्तपेंईश्वरकृपाळत्वाकृपावत्यारूपेनेंज्यामूर्ततेचिप्रा प्ति लेमूर्तेतातुझेअंतरीस्फुरवितेजेशक्तीतीजवरलक्षनठेउनतूआपणआपणासचस्फुरयितामा नसीलतरतेशक्तीतुझीपाठमोरीजालीहेनिश्चयेंमान स्फुरयितृत्वशक्ती३तुझेंआंगीनाहोंच तूंच

(12)

१२ स्फुरयिता नरकसास्फुरतो सतें सांग वस्फुरस्तदलें नरकसास्फुरसील ॥३४॥ ३५॥ तेंच पराङ्मुख जा
ली जेथ तेथ तूं जायल करसील तो यस्या यत्नाचे फळ ही दैन्य मात्र उरलें वज्रीबीत हि तें दैन्यच होय हे स्फूर्ति
देव तेंनेच दिल्ही तर खरी होऊन इच्छाग्रह करूं हातनाहि स्मणासील तर देव तेंनेच दिल्ही परंतु तुस्या आग्रहें हि क्या

॥ तस्यां पराङ्मुखा वां तु दैन्ये यत्नान्विता जगत ॥ अनायतेन योगी द्रतो स्फूर्तिं परिपालय ॥३६॥ ॥

मुळे देऊन पाठमोरी जाली देवता स्मणून खराग्रह हातनाहि यास्तव शरण होऊन यत्नाने देवतासन्मुख कर राम
॥३६॥ ॥ ज्ञात्वा त्वमनुकर्तृत्वं कर्तृत्वमनुभोगभाक ॥ आंध्यमांद्यादिदोषेस्त्वत्प्रहतं निर्हतं कुरु ॥१८॥ ॥ १२
देव त्वं नात्मसिध्यर्थं वाहं साधारणा स्वजेन ॥ सर्वेभ्यः प्रीति निर्मुक्तो धत्याधार्यं दधार तं त ॥१९॥ ॥

Project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan

(12A)

प्रकाशाचे पाहाणार नसतो प्रकाशसहित दृष्टी पाहाणार असती तद्वत् ज्ञान नव्हतां नसतें ज्ञानप्रका
शानें ज्ञाता आत्मतत्व तें सकळ देवतेची देवता तें ज्ञानतत्वाहून भिन्न तत्व आहे तें तत्व शक्तिचें शक्तत्व भोक्त
त्व शक्तीनें शक्त ज्ञानतत्वाचा आरोह अवरोह त्यानें साधारण होऊन उत्कर्षापकर्षास एतें जें तत्व ज्या तत्वाची

॥ प्रकाशसहिता दृष्टिः १२ यंतीव प्रकाशभाक् ॥ ज्ञानाद्देवं ज्ञत्व शक्तत्वं भोक्तृत्वं च प्रतीयते ॥ ३७ ॥
॥ ज्ञानारोहावरोहाभ्यामुत्कर्षापकर्ष ईयते ॥ प्रयतो ऽस्ति रूपत्वात्प्रेरकः शक्त ईश्वरः ॥ ३८ ॥ ॥

शक्तीचे प्रेरक ज्ञानतत्व होय ज्या तत्वाचें सामर्थ्य ज्ञात्यानें तत्व च परमात्मा व प्रेरक व अंतर्यामी ईश्वर हो
य ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ॥ निर्वहेत्त्रिदिनं दार्व्यां यक्षमासाहृथारणं ॥ फलं दास्यति कर्त्तारं साम्राज्यं विगुणं सुखं
॥ २० ॥ असह्याचंद्रिकास्तेनैः स्वार्थहान्यावहृष्यते ॥ प्रास्तः १२ मितां बुद्धिं न श्रुणोति कुतोपरः ॥ ९ ॥

(13)

१२ साधनयत्नानेउत्पन्नआनंदतोजन्ययास्तवनासलयाजरूरितासाधकपणेंअसिद्धवआत्मतत्व
स्वभावसिद्धएसाजोआनंदत्याआनंदाचाआविष्कारसाक्षात्कारबुद्धीचेठाईंकरणारतोपरमात्माचए
केदुसराअसासमर्थकोण्हीनाहिं गुरुस्वसिद्धपुरुषाहियाआनंदाचेदातेहोतनाहेतपरंतुश्रवणकरवून

॥अयत्नसिद्धंसिद्धानंबुद्धावाविष्करोत्यसौ॥ नतथाकोपिशक्नोतिसुखंदत्वानुश्रुतिंविना॥३९॥
॥योगक्षेमंयथायोग्यंशिक्षयत्यनुरंजितः॥ अस्मन्नरलेशान्त्सर्वेहानिःसजीवना॥४०॥ ॥

हासाधनरहिततसा आविष्करतो यास्तवअसासामर्थ्यवानदुसरानाहींच॥३९॥जोजसास्यातें रंजितो राम
त्याचायोगक्षेमतोतसाचालवीतोसिक्षितो रंजनेंतनीवारकोरतकासंशययेतांमगतेंजीवित्वही १३
हानिःवजीवित्वासहीतसर्वजन्ममरणव्यवहारादिअवघीतहोनीचएसेंमान॥ ४० ॥ ॥ ॥

(13A)

पास्तव नित्य अवश्य प्राप्त व अनंत रिति तूं रीरहित सेवा जे तीतें करवती चे ठाईं आदर आवड धरत्या
सेवन प्रसादें उत्कृष्ट ऐसें स्थान शाश्वत व शाश्वेत स्थान पावसील ॥ ४१ ॥ शरीर प्रीति निःशेष टाकू आत्मत्व

॥ तस्मादनंतरां नित्यां प्राप्तां सेवां कुरु प्रियं ॥ तत्प्रसादात्परं स्थानं स्थानं प्राप्स्यसि शाश्वतं ॥ ४१ ॥
॥ शरीरराग निर्मुक्तावात्मरागाश्रितः स्थितः ॥ आत्मसंस्थात्मकोऽश्व स्वमार्गाच्च विरम्यतां ॥ ४२ ॥
॥ इति प्रस्ताव [illegible] पि ॥ ॥

प्रीतिचा आश्रित होऊन अरत शरीर संस्थ आदेस तो आत्म संस्थ हो शरीरात्मक आहेस तो आत्मात्म
क हो आत्मत्वीं चरम लाधला जो मार्ग ताया कूं नको इत्युपदेशः ॥ ४२ ॥ ॥ ॥ ॥

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com